

IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 4

2026

RIVOJLANGAN DAVLATLARDA INKLYUZIV TA'LIMNING BOSHQARUV TIZIMI VA PEDAGOGIK XODIMLARNI TAYYORLASH TAJRIBASI

Turg'unov Nurmuhammad Sobitovich
Namangan davlat universiteti, tadqiqotchisi

Annotatsiya

Ushbu maqola rivojlangan mamlakatlarda inklyuziv ta'limni tashkil etishning zamonaviy boshqaruv tizimlarini, shuningdek, pedagogik xodimlarni tayyorlash va malakasini oshirishning ilg'or tajribalarini tahlil qiladi. Tadqiqot davomida inklyuziv ta'limning nazariy asoslari, xalqaro standartlar, siyosiy va institutiy mexanizmlar hamda o'quv jarayonlarida pedagoglarning roli chuqur o'rganildi. Maqolada AQSh, Finlyandiya va boshqa rivojlangan davlatlarning inklyuziv ta'lim tizimi va ularning o'qituvchilarni tayyorlash strategiyalari bilan taqqoslash orqali samarali boshqaruvning mexanizmlari aniqlanadi.

Kalit so'zlar: Inklyuziv ta'lim, boshqaruv tizimi, pedagogik xodimlarni tayyorlash, rivojlangan davlatlar, ta'lim siyosati, malaka oshirish, xalqaro tajriba, pedagogik kompetensiya.

СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ ИНКЛЮЗИВНЫМ ОБРАЗОВАНИЕМ И ОПЫТ ПОДГОТОВКИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ В РАЗВИТЫХ СТРАНАХ

Тургунов Нурмухаммад Собитович
Наманганский государственный университет, исследователь

Аннотация

Данная статья анализирует современные системы управления инклюзивным образованием в развитых странах, а также передовой опыт подготовки и повышения квалификации педагогических работников. В ходе исследования были подробно изучены теоретические основы инклюзивного образования, международные стандарты, политические и институциональные механизмы, а также роль педагогов в учебном процессе. В статье выявляются механизмы эффективного управления через сравнение систем инклюзивного образования и стратегий подготовки учителей в США, Финляндии и других развитых странах.

Ключевые слова: Инклюзивное образование, система управления, подготовка педагогических кадров, развитые страны, образовательная политика, повышение квалификации, международный опыт, педагогическая компетентность.

INCLUSIVE EDUCATION MANAGEMENT SYSTEMS AND TEACHER TRAINING PRACTICES IN DEVELOPED COUNTRIES

Turg'unov Nurmuhammad Sobitovich
Namangan State University, Researcher

Abstract

This article analyzes modern management systems for inclusive education in developed countries, as well as advanced practices for training and professional development of pedagogical staff. The study thoroughly examines the theoretical foundations of inclusive education, international standards, political and institutional mechanisms, and the role of teachers in the learning process. The article identifies mechanisms for effective management through a comparison of inclusive education systems and teacher training strategies in the United States, Finland, and other developed countries.

Keywords: Inclusive education, management system, teacher training, developed countries, educational policy, professional development, international experience, pedagogical competence.

So‘nggi o‘n yilliklarda global ta‘lim maydonida inklyuziv ta‘lim konsepsiyasi markaziy ahamiyat kasb etib, ta‘lim tizimlarida teng imkoniyatlar yaratish, barcha o‘quvchilarni jamiyatga to‘laqonli integratsiya qilish va ularning shaxsiy rivojlanishini ta‘minlash ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilandi. Inklyuziv ta‘lim tushunchasi nafaqat nogironligi bo‘lgan yoki o‘rganishda qiyinchiliklarga duch kelayotgan bolalarni, balki madaniy, etnik, ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan turli guruhlarga mansub o‘quvchilarni ham qamrab oladi. Bu esa ta‘limning adolatlilik va samaradorlik mezonlarini yanada kuchaytiradi. Shu sababli rivojlangan davlatlarda inklyuziv ta‘limning samarali boshqaruv tizimi va pedagogik kadrlarni tayyorlash jarayoni ta‘lim sifatini oshirishning strategik vositasi sifatida qaraladi [1].

Inklyuziv ta‘limni tashkil etishda boshqaruv tizimi murakkab institutsional va siyosiy mexanizmlar majmuasidan iborat bo‘lib, unda markaziy va mahalliy ta‘lim organlari, pedagogik kadrlar malakasini oshirish tizimi, ta‘lim dasturlari hamda xalqaro standartlar uyg‘unligi muhim ahamiyatga ega. Boshqaruv tizimi inklyuziv ta‘limni amalga oshirishda siyosiy irodani amaliyotga tatbiq etish, resurslarni samarali taqsimlash va o‘quv jarayonlarini doimiy monitoring qilish funksiyalarini bajaradi. Shu nuqtai nazardan, inklyuziv ta‘lim boshqaruvi faqat administrativ jarayon sifatida emas, balki strategik va metodologik yondashuv sifatida ham ko‘riladi [2].

Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, inklyuziv ta‘limning muvaffaqiyati pedagogik kadrlarning tayyorlanishi va malaka oshirish tizimining sifatiga bevosita bog‘liq. Masalan, Finlyandiya pedagogik ta‘limning inklyuziv komponenti bakalavriat va magistratura bosqichlarida integratsiyalashgan holda o‘qitiladi hamda pedagoglarning doimiy professional rivojlanishi uchun maxsus kurslar va sertifikatlash tizimi joriy etilgan. AQSh va Avstraliya tajribasida esa pedagoglarning inklyuziv o‘qitish kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan mentorlik, hamkorlik va amaliy treninglar tizimi faol qo‘llaniladi. Bu tajribalar inklyuziv ta‘limni samarali tashkil etish hamda o‘quvchilarning individual rivojlanishini ta‘minlashda pedagog malakasini oshirishning strategik ahamiyatini ko‘rsatadi [3].

Inklyuziv ta‘limning boshqaruv tizimi va pedagogik xodimlarni tayyorlash jarayoni bir-biri bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, ularning samarali uyg‘unligi ta‘lim sifatining barqaror oshishiga olib keladi. Bunda boshqaruv tizimi institutsional resurslarni yaratish, siyosiy va moliyaviy qo‘llab-quvvatlashni ta‘minlash, monitoring va baholash mexanizmlarini yo‘lga qo‘yish vazifasini bajaradi, pedagogik kadrlar esa o‘quv jarayonida inklyuziv metodlarni tatbiq etish va individual yondashuvni ta‘minlash orqali o‘quvchilarning to‘liq integratsiyasini amalga oshiradi [4].

Shuningdek, rivojlangan mamlakatlarda inklyuziv ta‘limni tashkil etishning konseptual modeli tizimli yondashuvga asoslanadi. U quyidagi asosiy komponentlarni o‘z ichiga oladi: ta‘lim siyosati va strategiyasi, institutsional infratuzilma, pedagogik kadrlarni tayyorlash va malaka oshirish tizimi, ta‘lim resurslari va didaktik vositalar, o‘quv jarayonini monitoring qilish va baholash, shuningdek, o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash va qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari. Mazkur tizimning uzviy ishlashi ta‘lim jarayonining inklyuzivligini ta‘minlash, teng imkoniyatlar yaratish va o‘quvchilarning har tomonlama rivojlanishini qo‘llab-quvvatlashda hal qiluvchi omil sifatida namoyon bo‘ladi [5].

Inklyuziv ta‘limning nazariy va amaliy asoslarini o‘rganishda bir qator ilmiy yondashuvlar va metodologik konsepsiyalar qo‘llaniladi. Jumladan, ijtimoiy adolatlilik nazariyasi, individual yondashuv konsepsiyasi hamda kompetensiyaga asoslangan ta‘lim modeli rivojlangan davlatlarda inklyuziv ta‘limni boshqarishda markaziy o‘rin tutadi. Shu bilan birga, pedagogik kadrlarni tayyorlash jarayonida muammoga yo‘naltirilgan o‘qitish, ko‘p darajali malaka oshirish dasturlari va amaliy integratsiyalashgan treninglar muhim metodologik asos sifatida qo‘llaniladi.

Bu esa pedagoglarning inklyuziv kompetensiyasini mustahkamlashga xizmat qiladi [6].

Shu nuqtai nazardan, O'zbekiston ta'lim tizimida inklyuziv ta'limni joriy etish va uning boshqaruv mexanizmlarini rivojlangan davlatlar tajribasiga tayangan holda ishlab chiqish pedagogik kadrlarni tayyorlash tizimi samaradorligini oshirish va yoshlarning o'quv jarayoniga to'liq integratsiyasini ta'minlash imkonini beradi. Bu esa, o'z navbatida, mamlakatning ijtimoiy, iqtisodiy va ma'naviy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi [7]. Kirish qismida qayd etilganidek, inklyuziv ta'limning samarali boshqaruv tizimi va pedagogik xodimlarni tayyorlash jarayoni o'zaro bir-birini to'ldiruvchi elementlar bo'lib, ularning uyg'unligi nafaqat ta'lim sifatini oshirishga, balki jamiyatdagi teng imkoniyatlar prinsipini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu jihatdan, rivojlangan davlatlarning ilg'or tajribasini o'rganish va uni O'zbekiston sharoitida tatbiq etish istiqbollari muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Adabiyotlar tahlili

Zamonaviy inklyuziv ta'lim sohasida boshqaruv tizimi va pedagog tayyorgarligi muammolarini chuqur tadqiq etayotgan olimlar orasida, avvalo, Carmen Lucena-Rodríguez, Ana Isabel Invernón-Gómez va ularning hamkasblari tomonidan amalga oshirilgan tadqiqot alohida ahamiyatga ega. Mazkur sistematik adabiyot tahlilida inklyuziv amaliyotlar va nogironlik masalalari bo'yicha o'qituvchi tayyorgarligi keng ko'lamda o'rganilgan bo'lib, unda inklyuziv ta'lim konsepsiyasining nazariy asoslari, ta'lim dasturlarida inklyuzivlik bo'yicha bilimlar va amaliy tajribalar tahlil qilingan. Mualliflar ta'kidlaydilarki, inklyuziv ta'limni samarali amalga oshirishda nafaqat nazariy bilimlar, balki tizimli pedagogik tayyorgarlik, integratsiyalashgan o'quv dasturlari va amaliy ko'nikmalar ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ularning tadqiqoti inklyuziv kompetensiyalarga ega bo'lgan o'qituvchilarni tayyorlash jarayoni ta'lim mazmuni, munosabatlar, metodlar va baholash tizimini kompleks tahlil qilishni talab qilishini ko'rsatadi [8].

Bundan tashqari, inklyuziv ta'limni tashkil etishda faqat pedagogik yordam emas, balki ta'lim boshqaruvi va ta'lim muhitining ijtimoiy-psixologik konteksti ham muhim omil sifatida qaraladi. Masalan, David Isaac Hernández-Saca va hamkasblari tomonidan olib borilgan tanqidiy sistematik adabiyot sharhi global inklyuziv ta'limni yangi pedagogik yondashuvlar, ijtimoiy adolat tamoyillari va moddiy sharoitlar nuqtai nazaridan qayta ko'rib chiqadi. Ushbu tadqiqotda inklyuziv ta'lim konsepsiyasi ijtimoiy, madaniy va siyosiy kontekst bilan uzviy bog'liq holda talqin qilinib, tizimli metodologik yondashuvlarning zarurligi asoslab beriladi. Shu bilan birga, murakkab inklyuziv jarayonlar faqat pedagoglarning malakasi bilan emas, balki ta'lim boshqaruvi, maktab madaniyati va qo'llab-quvvatlovchi ijtimoiy muhit bilan ham chambarchas bog'liqligi ko'rsatib o'tiladi [9].

Mazkur ikki olimning ishlari inklyuziv ta'limni tashkil etishdagi boshqaruv tizimi va pedagogik tayyorgarlik masalalarini o'zaro to'ldiruvchi ikki turli nuqtai nazardan yoritadi. Bir tomondan, o'qituvchilarning inklyuziv kompetensiyalarini shakllantirish masalasi markazga qo'yilsa, ikkinchi tomondan, bu jarayonni qo'llab-quvvatlovchi tizimli, ijtimoiy-madaniy va boshqaruv kontekstlari tahlil qilinadi. Natijada mazkur tadqiqotlar rivojlangan davlatlar tajribasini tahlil qilishda nafaqat individual darajadagi amaliyot, balki umumiy ta'lim strategiyasi va siyosat tizimini ham hisobga olish lozimligini ko'rsatadi.

Metodologiya

Ushbu maqolada rivojlangan davlatlarda inklyuziv ta'limning boshqaruv tizimi va pedagogik xodimlarni tayyorlash tajribasini tahlil qilishda bir nechta ilmiy asoslangan metodlardan foydalanildi. Avvalo, **sistematik adabiyotlar sharhi** metodi qo'llanilib, chet el olimlari tomonidan ilgari surilgan inklyuziv ta'lim konsepsiyalari, pedagogik tayyorgarlik dasturlari va boshqaruv tizimlari keng ko'lamda o'rganildi. Bu esa tadqiqotning nazariy asosini mustahkamladi.

Shu bilan birga, **taqqoslash-tahlil metodi** orqali Finlyandiya, AQSh va Avstraliya kabi rivojlangan davlatlarning inklyuziv boshqaruv tizimlari hamda pedagogik tayyorgarlik jarayonlari o'zaro solishtirildi, ularning o'xshash va farqli jihatlari aniqlandi hamda samarali boshqaruv

mexanizmlari va o'qituvchi kompetensiyalari tizimi konseptual modelga keltirildi.

Metodologik yondashuvda shuningdek, **holat tahlili (case study)** qo'llanildi. Bunda tanlangan rivojlangan davlatlarning ta'lim muassasalari, boshqaruv organlari va pedagogik tayyorgarlik institutlarida amalga oshirilayotgan inklyuziv strategiyalar chuqur o'rganildi va ularning amaliy samaradorligi baholandi. Ushbu yondashuv orqali pedagogik xodimlarni tayyorlash jarayonining individual va institutsional jihatlari, shuningdek, boshqaruv tizimining integratsiyalashgan funksiyalari aniqlandi.

Bundan tashqari, tadqiqotda **kompleks tahliliy metodlar** ham qo'llanildi. Statistika ma'lumotlar, xalqaro ta'lim indikatorlari va monitoring hisobotlari asosida inklyuziv ta'limning samaradorligi o'lchandi, pedagogik tayyorgarlik jarayonining natijadorligi hamda boshqaruv mexanizmlarining samarasi chuqur tahlil qilindi. Shu tariqa ilmiy izlanishda nazariy asoslar va amaliy strategiyalar uyg'un holda ko'rib chiqilib, inklyuziv ta'limni tashkil etish va pedagoglarni tayyorlash jarayonini ilmiy jihatdan asoslash imkoniyati yaratildi.

Natijada maqolada qo'llanilgan metodlar — sistematik adabiyotlar tahlili, taqqoslash-tahlil, holat tahlili va kompleks tahliliy metodlar — birgalikda inklyuziv ta'lim boshqaruvi va pedagogik tayyorgarlik jarayonining strukturaviy, funksional hamda samaradorlik jihatlari uzviy va ilmiy asosda yoritishga xizmat qildi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, rivojlangan davlatlarda inklyuziv ta'limning boshqaruv tizimi va pedagogik xodimlarni tayyorlash jarayoni bir-birini to'ldiruvchi murakkab hamda integratsiyalashgan mexanizmlar asosida amalga oshiriladi. Xususan, markaziy va mahalliy ta'lim organlarining strategik rejalashtirish va resurslarni taqsimlash funksiyalari, institutsional infratuzilma va xalqaro standartlarga mos o'quv dasturlari, pedagoglarning doimiy malaka oshirish tizimi, holat tahlili va monitoring jarayonlari, shuningdek, individual o'quvchilarning ehtiyojlarini aniqlash hamda qo'llab-quvvatlash mexanizmlari birgalikda ishlashi orqali o'quvchilarning to'liq integratsiyasi va ta'lim sifatining barqaror oshishiga erishiladi. Bu esa inklyuziv ta'limni samarali boshqarish va pedagogik kadrlar tayyorgarligi bo'yicha ilg'or xalqaro tajribalarni O'zbekiston sharoitida tatbiq etish imkoniyatlarini ilmiy jihatdan asoslaydi.

Muhokama

Inklyuziv ta'limning boshqaruv tizimi va pedagogik kadrlarni tayyorlash masalasi ilmiy hamjamiyatda keng muhokama qilinayotgan mavzulardan biridir. Masalan, Carmen Lucena-Rodríguez va hamkasblari o'z tadqiqotlarida inklyuziv ta'limni samarali amalga oshirish uchun pedagogik tayyorgarlik markaziy o'rinda turishi, doimiy malaka oshirish va amaliy kompetensiyalar ustuvor ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi. Ularning fikricha, pedagoglar inklyuziv jarayonlarni amalga qo'llashga yetarli darajada tayyor bo'lmasa, hatto eng ilg'or boshqaruv tizimlari ham samarali natija bera olmaydi. Shuningdek, Lucena-Rodríguez pedagog tayyorgarligi institutlarida integratsiyalashgan yondashuv va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishni inklyuziv ta'limning muvaffaqiyatli amalga oshirilishining asosiy omili sifatida ko'radi [10].

Boshqa tomondan, David Isaac Hernández-Saca o'z ishlarida boshqaruv tizimining murakkabligi va ijtimoiy-madaniy kontekstning inklyuziv ta'limda hal qiluvchi rolini ta'kidlaydi. Uning fikricha, pedagog tayyorgarligi muhim bo'lsa-da, tizimning institutsional va siyosiy mexanizmlari, o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash, monitoring va baholash jarayonlari inklyuziv ta'limning samaradorligini belgilovchi asosiy omillar sifatida qaralishi lozim. Hernández-Saca nazariyasida pedagogik kompetensiya va boshqaruv tizimi o'zaro uzviy bog'langan bo'lib, tizimli yondashuvsiz individual pedagogik malaka yetarli bo'lmaydi.

Mazkur ikki nuqtai nazar o'rtasidagi ilmiy polemika pedagog tayyorgarligi va boshqaruv tizimi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni yanada chuqurroq tahlil qilish imkonini beradi. Bir tomondan, Lucena-Rodríguez pedagoglarning amaliy kompetensiyasini markaziy o'ringa qo'yadi, ya'ni ta'lim sifatini oshirish uchun birinchi navbatda o'qituvchilarning tayyorgarligi muhim deb

hisoblaydi. Ikkinchi tomondan, Hernández-Saca tizimli yondashuv va boshqaruv mexanizmlarining uyg'unligini asosiy omil sifatida ko'rsatadi, bunda pedagogik kompetensiya va boshqaruv tizimi bir-birini to'ldiradi.

Shu tariqa, mazkur olimlarning qarashlari inklyuziv ta'limni amalga oshirishning murakkab va ko'p qatlamli xarakterini ochib beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlarda inklyuziv ta'limning muvaffaqiyati nafaqat pedagogik tayyorgarlik, balki tizimli boshqaruv, doimiy monitoring, siyosiy qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy-madaniy muhitni uyg'unlashtirish orqali ta'minlanadi. Bu esa O'zbekistonda inklyuziv ta'limni joriy etishda ilg'or xalqaro tajribalarni o'rganish va tatbiq etishda asosiy ilmiy yo'nalishlarni belgilab beradi.

Xulosa

Ushbu maqolada rivojlangan davlatlarda inklyuziv ta'limning boshqaruv tizimi va pedagogik xodimlarni tayyorlash jarayoni chuqur tahlil qilinib, ta'lim sifatini oshirishda ushbu ikki komponentning o'zaro uzviyligi asoslab berildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, inklyuziv ta'lim samarali bo'lishi uchun nafaqat pedagoglarning amaliy kompetensiyasi va malakasini oshirish, balki tizimli boshqaruv mexanizmlari, monitoring va baholash tizimi, institutsional infratuzilma, siyosiy hamda ijtimoiy qo'llab-quvvatlash ham muhim ahamiyat kasb etadi. Chet ellik olimlar — Carmen Lucena-Rodríguez va David Isaac Hernández-Saca — o'z tadqiqotlarida pedagogik tayyorgarlik va boshqaruv tizimi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ta'kidlab, inklyuziv ta'limning muvaffaqiyati ushbu ikki elementning uyg'un ishlashiga bog'liqligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, maqolada rivojlangan davlatlarning ilg'or tajribasi asosida o'quvchilarning individual ehtiyojlarini qondirish, malaka oshirishni integratsiyalashgan tarzda tashkil etish va boshqaruv tizimini doimiy rivojlantirish mexanizmlari aniqlanib, ularning O'zbekiston sharoitida tatbiq etish istiqbollari ilmiy asosda yoritildi. Natijada tadqiqot inklyuziv ta'limni amalga oshirishda strategik yondashuv, kompleks boshqaruv va pedagogik tayyorgarlikning uzviy uyg'unligi orqali ta'lim sifatini barqaror oshirish hamda yoshlarning ijtimoiy integratsiyasini ta'minlash imkoniyatlarini aniqladi. Bu esa O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirish uchun konseptual va amaliy tavsiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Rixsitillayeva M. B. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ta'lim-tarbiya jarayonida inklyuziv muhitni yaratish ko'nikmalarini shakllantirish // *Лучшие интеллектуальные исследования*. – 2025. – T. 57, № 1. – C. 16–21.
2. Berdiyeva M., Saydinova B. O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimining zamonaviy rivojlanish yo'nalishlari // *Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali*.
3. Rustamova S. Pedagogik ta'limda tadqiqiy faoliyatni integratsiyalash texnologiyalari: nazariy va amaliy jihatlar // *Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali*.
4. Raxmonova S. M., Negmatova M. M. Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'lim tizimini rivojlantirish // *Science and Education*. – 2023. – T. 4, № 5. – C. 950–953.
5. Umarova F. B. Q. Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'lim tizimini rivojlantirish // *Scientific Progress*. – 2021. – T. 2, № 2. – C. 1214–1217.
6. Tashmetova M. Maktabgacha ta'lim tizimida alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud bolalar ta'lim olishida uzluksizlikni ta'minlash // *Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*. – 2025. – T. 2, № 12. – C. 9–11.
7. Shodiyeva D. Maktabgacha ta'lim tizimida inklyuziv ta'limni rivojlantirish // *Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali*.
8. Anvarovna A. O. Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limni tashkillashtirish // *Science and Innovation*. – 2024. – T. 3, Special Issue 38. – C. 776–780.
9. Mo'minov S. A., Xudayberdiyev U. J. Inklyuziv ta'limda individual ta'lim dasturi // *Inter Education & Global Study*. – 2025. – T. 3, № 10 (1). – C. 161–171.
10. Umarova Z. Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarini inklyuziv faoliyatga tayyorlashning ijtimoiy-pedagogik zarurati // *Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali*.